

مقاله پژوهشی:

الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر

۲۰.۱۰۰۱.۱.۳۳۲۹۲۵۳۸.۱۴۰۱.۱۲.۴۶.۳.۸

لطفعلی بختیاری^۱، علیرضا جزینی^۲، ابراهیم داودی دهاقانی^۳، جعفر آقاخانی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۲۳

چکیده

زمینه اصلی این تحقیق بهره گیری از دستاوردهای علمی با ساختار مشخص در کشف جرائم است و هدف نهایی طراحی الگوی راهبردی کشف علمی جرائم مواد مخدر است تا به این پرسش پاسخ دهد که الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر چگونه است؟ این پژوهش کاربردی و توسعه ای است که بروش آمیخته در دو مرحله کمی و کیفی انجام شد. جامعه آماری تحقیق در مرحله کیفی ۱۰ نفر از خبرگان مبارزه با مواد مخدر و در مرحله کمی ۱۰۰ نفر از کارشناسان، فرماندهان، استادان دانشگاه و قضات دادگستری هستند. مشارکت کنندگان در مرحله کیفی بروش نمونه گیری هدفمند و در مرحله کمی بصورت تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات تحقیق در مرحله کیفی مصاحبه نیمه ساختاریافته و در مرحله کمی پرسشنامه محقق ساخته بود. برای تحلیل آماری از نرم افزار SPSS استفاده شد و برای تعیین اولویت از آزمون فریدمن بهره گیری شد. یافته های تحقیق نشان می دهد که طراحی الگوی کشف علمی جرایم مواد مخدر یک ضرورت است و رابطه معناداری ابعاد و مولفه های مشخص شده، با ضریب بالایی به اثبات رسید. نتیجه نهایی تعیین الگوی کشف علمی جرایم مواد مخدر مبتنی بر یافته های تحقیق و ضرورت تجهیز و هماهنگ سازی کنشگران مبارزه با مواد مخدر استفاده از روش های علمی است که هم راستایی ابعاد و مولفه ها و شاخص های استفاده شده در الگو با معناداری بالایی بر این امر صحه می گذارد.

کلیدواژه‌ها: الگوی راهبردی، جرایم مواد مخدر، جرم یابی، کشف علمی جرم

۱. استاد گروه مدیریت راهبردی و آینده پژوهی دانشگاه علوم انتظامی امین. تهران. ایران. (نویسنده مسئول).

رایانامه: abakhti۵۱@yahoo.com

۲. دانشیار گروه پیشگیری انتظامی. دانشگاه علوم انتظامی امین. تهران. ایران. alirj۱۱۰۱@gmail.com

۳. دانشیار گروه مدیریت راهبردی و آینده پژوهی دانشگاه علوم انتظامی امین. تهران. ایران. رایانامه: ebrahim.davoodi@apu.ac.ir

۴. جعفر آقاخانی دکتری جرم یابی. دانشگاه علوم انتظامی امین. تهران. ایران. رایانامه: jafaraghakhani۲۰@gmail.com

مقدمه و بیان مسئله:

وجود مواد مخدر امنیت ملی، اقتدار و صلابت حکومت‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد و دولت‌ها نیز به دلیل اینکه برای بقا نیازمند عنصر امنیت و اقتدار هستند، هرگز نمی‌توانند به امر مبارزه با مواد مخدر بی‌اعتنا باشند، اما باید اعلام نمود که این مبارزه تنها از عهده یک کشور و دولت بر نمی‌آید. به همین دلیل کشورهای جهان، زمینه را برای فعالیت‌های بین‌المللی برای مبارزه با این پدیده شوم فراهم آوردند و از سال ۱۹۰۹ میلادی و معاهده شانگهای که نخستین گام جهت همکاری‌های بین‌المللی در زمینه قاچاق مواد مخدر برداشته شد، تاکنون بیش از یک قرن می‌گذرد و در این مدت در سال‌های ۱۹۸۸، ۱۹۷۱ و ۱۹۶۱ میلادی، ۳ کنوانسیون اصلی در زمینه مبارزه با این مشکل و تشکیل سازمان‌های بین‌المللی به منظور همسو نمودن کشورهای جهان منعقد گردیده است، ولی با وجود تمام تلاش‌ها، به نظر می‌رسد موفقیت جریان مبارزه آن‌طور که انتظار می‌رفت نبوده و نیست.

اطلاعاتی که در گزارش جهانی مواد مخدر سال ۲۰۱۹ عرضه شد بیان‌کننده مقیاس پیچیدگی بی‌سابقه در بازار تجارت جهانی مواد مخدر است (گزارش جهانی سازمان ملل، ۱۳۹۸) از سوی دیگر بزرگترین مناطق تولید این نوع مواد مخدر نیز در جهان در منطقه «هلال طلاپی» واقع در جنوب آسیا یعنی کشورهای افغانستان و پاکستان مستقر می‌باشند، شدت فرایند عرضه و تقاضا در این مناطق و نیز اختلاط قومی در شهرهای مرزی کشورهای افغانستان و پاکستان، نوعی مافیای منطقه‌ای را به وجود آورده و تمرکز باندها و شبکه‌های تولید، تبدیل، ترانزیت و توزیع مواد مخدر را موجب گردیده است (اصلاحی، ۱۳۹۲: ۱۶-۱۷).

مواد مخدر و جرایم وابسته به آن یکی از مهمترین تهدیدهای جامعه بشری در تمام دنیا به حساب می‌آید و وضعیت کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نیست بطوریکه مبارزه با مواد مخدر در نگاه مقام معظم رهبری یکی از ۵ اولویت‌های اجتماعی شمرده شده است که مسئولین نظام باید به آن توجه ویژه داشته باشند. توجه به اقدامات دستگاه‌های مبارزه با مواد مخدر بویژه پلیس، گویای این مطلب است که تلاش‌های بسیار زیادی در راستای کشف و برخورد با این‌گونه جرایم بعمل می‌آید و هزینه‌های هنگفتی در این زمینه صرف می‌شود این هزینه‌ها نه تنها هزینه

مالی بلکه شامل هزینه ارزشمند انسانی نیز بوده است بطوریکه براساس آمارستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری تاکنون بیش از ۳۸۱۵ شهید در راه مبارزه با مواد مخدر جان خود را از دست داده‌اند. اما آیا از تمام ظرفیت‌ها برای مبارزه با جرایم مواد مخدر استفاده شده است؟ پلیس تاکنون چقدر توانسته از دستاوردهای علمی در این مبارزه استفاده کند؟ آیا این مقدار استفاده از علم و تکنولوژی برای این حجم از تهدید کافی است؟

توجه به روش‌های موجود در کشف جرایم مواد مخدر بیانگر این مطلب است که تاکنون نتوانسته ایم آنطوریکه باید از دستاوردهای علمی در کشف جرایم مواد مخدر استفاده کنیم و بیشتر از روش‌های سنتی و تجربی استفاده می‌شود البته همانطوریکه در ابتدای بحث مطرح شد توسعه علم و فناوری و تأثیر آن در حوزه کشف جرم نیز امری اجتناب ناپذیر است ولی اینکه چقدر از آن بهره برده‌ایم و چقدر می‌توان از آن بهره برد دو مقوله جدا از هم می‌باشد. کشور جمهوری اسلامی ایران نیز که به دلیل همسایگی با بزرگترین تولید کننده مواد مخدر جهان همواره به عنوان کوتاه ترین معبر قاچاق مواد مخدر به اروپا مورد استفاده قاچاقچیان بین المللی بوده، با معضلات و تبعات ناشی از این تجارت شوم مواجه بوده است. در شرایطی که نه تنها دولت افغانستان، بلکه مجامع بین المللی نیز در انجام تعهدات و الزامات خود در قبال جامعه جهانی پیرامون کاهش تولید مواد مخدر در افغانستان با بن بست‌های متعدد و جدی مواجه گردیده اند و ناتوان و منفعل در مبارزه با جریانهای مافیایی، نظاره گر آثار زیانبار این بلای خانمان سوز هستند. جمهوری اسلامی ایران با وجود قرار گرفتن میان کشورهای که به اصطلاح «هدف قاچاقچیان» به شمار می‌آیند. همچنین نیز فقدان امنیت پایدار در کشور افغانستان، تمرکز نیروهای امنیتی و اطلاعاتی کشورهای غربی به خصوص انگلیس و آمریکا در این کشور، استقرار گروه‌های تروریستی و افراطی توانسته است با اختصاص بیشترین بودجه و امکانات و منابع انسانی و متحمل شدن خسارت مالی و جانی فراوان در مبارزه با قاچاق مواد مخدر، کاهش عرضه و آسیب، تدوین برنامه‌های وسیع درمانی و بازتوانی معتادان به عنوان پرچم دار مبارزه با این پدیده در عرصه جهانی شناخته شود. بنابراین با توجه به مطالب فوق و بررسی‌های انجام شده می‌توان گفت سوال اصلی تحقیق عبارتست از این‌که: «الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر در ناجا

چگونه است؟» و چون تاکنون تحقیقی جامع در خصوص طراحی الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر انجام نشده است لذا مساله تحقیق عبارتست از: فقدان الگوی راهبردی برای کشف علمی جرایم مواد مخدر در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران. پژوهشگر در این تحقیق در صدد است با استفاده از دستاوردهای کلی علم جرم یابی و نظرات خبرگان و کارشناسان کشف جرم نسبت به طراحی و تبیین الگوئی برای کشف علمی جرایم مواد مخدر اقدام نموده تا با شناسایی و دستیابی به این الگو بتوان نسبت به توسعه رویکرد علمی در کشف جرایم مواد مخدر و اثر بخشی آن گام مؤثری برداشت. در تحقیقاتی که برای کشف روابط بین پدیده ها یا تبیین و علت یابی پدیده ها فرضیه لازم است به شرطی که مسئله از پیشینه مطالعاتی و ادبیات تحقیق برخوردار باشد به عبارت دیگر تحقیقات اکتشافی فرضیه بردار نیست و امکان ارائه فرضیه متفی است در تحقیقات توصیفی هرچند می توان فرضیه داد لکن نیازی به این کار نیست (موسوی نسب، ۱۳۹۰: ۵) لذا با توجه به اینکه تحقیق بعمل آمده اکتشافی است بنابراین فرضیه ای در این رابطه مطرح نشده است.

پیشینه تحقیق: عمرانی فر (۱۳۹۹) در مقاله خود تحت عنوان امکان سنجی تطبیق عنوان محاربه بر قاچاق مسلحانه مواد مخدر با نگاهی به ماده ۱۱ قانون مبارزه با مواد مخدر با اشاره به همسایگی ایران با افغانستان و پاکستان و وسعت منطقه و رواج نسبی قاچاق مواد بین مردم منطقه معتقد است که عنوان محاربه به راحتی برای قاچاق مسلحانه مواد قابل تطبیق نیست و در نهایت به این نتیجه رسیده است که از میان مصادیق هشت گانه متصور، فقط در دو مورد می توان جرم محاربه را محقق دانست. نوجوان (۱۳۹۸) در مقاله خود تحت عنوان ایرادهای قانون مبارزه با مواد مخدر و تاثیر سو آن بر پیشگیری انتظامی از جرایم مواد مخدر ضمن طرح انتقادات وارد بر قانون مبارزه با مواد مخدر به متناسب نبودن جریمه نقدی به عنوان مجازات این نوع جرایم اشاره نموده و با توجه به سود حاصله از ارتکاب این نوع جرایم به این نتیجه رسیده که قانون فعلی بازدارندگی لازم را ندارد و این امر کارایی مبارزه با جرایم و پیشگیری از جرم را کاهش داده است. اسماعیلی (۱۳۹۷) در رساله دکتری تحت عنوان طراحی نظام جرم یابی پلیس با رویکرد اطلاعات محور نتیجه گرفته است که نظام جرم یابی پلیس با رویکرد اطلاعات محور دارای چهار بعد قانونی،

مدیریتی، علمی و تحقیقاتی بوده و در این رویکرد مزیت زیادی در کشف جرایم دارد و رابطه معنا دار این ابعاد در نظام جرم یابی به اثبات رسیده است. افضلی (۱۳۹۷) در طرح تحقیقاتی خود تحت عنوان بررسی اقدامات مرزی در جلوگیری از قاچاق مواد مخدروروان گردان به بررسی وضعیت فعلی قاچاق مواد مخدر در مرزهای شرقی پرداخته و یافته ها نشان می دهد که قاچاق در حال افزایش بوده و رویکرد امنیتی توجیه کافی ندارد و بین عوامل مختلف مطرح شده نظامی امنیتی، خارجی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی عوامل اقتصادی بیشترین و عوامل نظامی امنیتی کمترین تاثیر را دارد و سه پیشنهاد مطرح می کند جایگزینی رویکرد توسعه و امنیت به جای تقدم امنیت بر توسعه، راهبرد تلفیقی معطوف به فرصت محوری و توجه به راهکارهای توسعه ای بجای انسداد مرز. شاه محمدی و مرتضویان (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «مشارکت اجتماعی آگاهانه و امنیت اجتماعی» که به بررسی رابطه مشارکت اجتماعی (به عنوان عنصری اجتماعی) و احساس امنیت در میان شهروندان تهرانی پرداخته اند، به این نتیجه رسیده اند که احساس امنیت از حیث سن و تحصیلات متفاوت است. سن و احساس امنیت رابطه مثبت اما تحصیلات و احساس امنیت رابطه منفی با یکدیگر دارند. اما در میان زنان و مردان تفاوت معنا داری در احساس امنیت دیده نشد. همچنین رابطه مثبتی میان مشارکت و احساس امنیت برقرار است. با توجه به همبستگی نسبتاً قوی میان مشارکت نهادی و احساس امنیت، می توان با بهبود عملکرد نهادها و جلوگیری از جرایم نرم افزاری درون سازمان-ها به ویژه سازمان هایی که متولی برقراری نظم اجتماعی هستند، همچنین با کار فرهنگی تربیتی در زمینه افزایش مشارکت اجتماعی، به افزایش امنیت اجتماعی به عنوان یکی از شاخص های اساسی رفاه اجتماعی و توسعه یاری رساند. رئیس، هادیان، ایزدی و جاودانی مقدم (۱۳۹۸) در پژوهش خود با عنوان «آسیب شناسی بحران های اجتماعی و الزامات سیاست گذاری امنیتی در پیشگیری از آن» که با هدف بررسی علل بروز شورش های شهری و نحوه مدیریتشان انجام شده است به این نتیجه رسیده اند که ضریب مسیرها به ترتیب علل اقتصادی با ۳۲/۱، سیاسی ۳۰/۴ فرهنگی ۲۶/۳ و اجتماعی با ۲۴/۲ درصد

تغییرات مربوط به شورش‌های شهری را به طور مستقیم تبیین می‌کنند. دفتر مبارزه با جرایم مواد مخدر سازمان ملل^۱ (۲۰۱۷) در گزارش خود با توجه به میزان رشد تولید و توزیع و مصرف مواد مخدر و گسترش مصرف مواد نو ترکیب صنعتی بین گروه‌های سنی مختلف به ویژه نوجوانان در سراسر دنیا، ضرورت همبستگی بین المللی در مبارزه با جرایم سازمان یافته مواد مخدر را مورد تاکید قرار داده و توزیع امکانات مبارزه و تقویت تبادل اطلاعات بین نهادهای بین المللی و منطقه ای را توصیه نموده و بر لزوم پرهیز از ملاحظات سیاسی و حکومتی در برخورد با این نوع جرایم را یادآوری نموده است. لی من^۲ (۲۰۱۴) در کتاب تحقیق جنایی هنر و دانش اشاره دارد که تحقیقات در راستای کشف جرایم تنها یک کار معمولی نیست بلکه یک هنر و دانش و تخصص به حساب می‌آید که نباید در آن دچار عادی‌انگاری و بی تفاوتی شد بلکه با یک ساختار مشخص علمی و بصورت هنرمندانه و با متدولوژی پیشرفته و پویا باید اداره شود. پاول هرسی^۳ (۲۰۱۲) به تاثیر رفتار نظام مند ظابطان دادگستری در کشف علمی جرایم پرداخته و اقدام سیستماتیک را راه موفقیت در کشف علمی جرم معرفی می‌کند و به نظر او نیروهای متخصص پلیس باید برای کشف و تحقیق هر جرم خاص باید برنامه و الگوی مشخصی داشته باشند. ولز و تامسون^۴ (۲۰۰۹) در تحقیق خود به تاثیر مواد مخدر در بزه‌دیدگی جوانان پرداخته و بیان داشتند که بزه‌دیدگی در نتیجه مصرف مواد مخدر عبارتست از استفاده پیوسته از مواد روان گردان چه بصورت قانونی و یا غیر قانونی که نتیجه آن منجر به سو استفاده مجرمانه توسط دیگری می‌شود رابطه بین بزه‌دیدگی و مصرف مواد یکی از دغدغه‌های اجتماعی ایالات متحده و دیگر کشور های جهان است و در این رابطه آمار نشان میدهد که مصرف مواد مخدر و الکل جوانان را در معرض تعرض های جسمی و جنسی قرار می‌دهد بنابراین برای کاستن از آمار این تعرضات لازم است دولتها اقدامات مناسبی برای مقابله با جرایم مواد مخدر انجام دهند.

---

۱. World Drug Report ۲۰۱۷

۲. Lyman

۳. Paul Hersey

۴. Wells & Thompson

با بررسی و مطالعات صورت گرفته در موضوع کشف علمی جرایم و مواد مخدر می‌توان دریافت که در حوزه مطالعات خارجی و در حوزه مطالعات داخلی طرح موضوع بصورت ترکیبی سابقه ندارد بطوریکه برخی از منابع در حوزه شناسایی و تشریح مواد مخدر و آشنایی با جرایم مرتبط با آن بوده و برخی دیگر در حوزه عمومی کشف علمی جرایم و علم جرم یابی به رشته تحریر در آمده است. شاید دلیل آن جدا بودن حوزه جرایم مواد مخدر از جرایم جنائی باشد که عملاً توجه محققان را به خود جلب نکرده است بطوریکه در بررسی منابع، کتب پایان نامه‌های متعددی راجع به جرم یابی جرم قتل برخوردار می‌کنیم ولی منبعی راجع به کشف علمی جرایم مواد مخدر ملاحظه نمی‌شود. لذا نقطه مشترک این پژوهش با تحقیقات قبلی، ارتباط آن با بحث کشف جرم و مجازات و بویژه بحث جرایم مرتبط با مواد مخدر است ولی از این جهت که با ورود به موضوع جرم یابی قصد دارد به دنبال معرفی روش های کشف علمی جرایم مواد مخدر بوده و از این راه بتواند الگوی کاربردی منطبق با مبانی علم جرم یابی برای کشف جرایم مواد مخدر بویژه قاچاق این مواد ارائه دهد با پژوهش های قبلی تفاوت عمده دارد. لذا از این طریق شکاف میان کشف علمی جرم و جرایم مواد مخدر پر شده و ارتباط منطقی و کاربردی بین آن دو برقرار می‌گردد.

۱. ادبیات پژوهش

الف) مبانی مفهومی

جرم یابی: علوم جنائی تجربی به دو بخش علوم تفسیری مانند مباحث جرم شناسی، کیفرشناسی، جامعه شناسی کیفری و علوم اثباتی (علوم جرم یابی) تقسیم می‌شود. علوم جرم یابی موضوعاتی مانند شیمی قانونی، پلیس علمی، پزشکی قانونی، فیزیک قانونی، انگشت نگاری قانونی و روانشناسی قانونی را تشکیل می‌دهد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۳: ۱۴). علوم جرم یابی مجموعه دانش‌ها و فنونی است که به کشف جرم و دستگیری بزهکاران کمک می‌کند پیشرفت‌های که امروزه در شیوه‌های کشف جرم حاصل شده است از تعداد نامکشوف و بزهکاران ناشناخته کاسته است (اردبیلی، ۱۳۹۲: ۷۰).

کشف علمی جرایم: کشف جرایم یکی از مهمترین چالش‌های نظام عدالت کیفری است زیرا کمتر جرایمی وجود دارد که نیاز به کشف نداشته و از ابتدا چگونگی وقوع جرم، نحوه ارتکاب و مرتکب و مرتکبان جرم مشخص باشد و لازم است تحقیقات ضروری و اقدامات وسیعی برای شناسایی مرتکب و چگونگی ارتکاب جرم و علل و انگیزه‌هایی که از نظر مرتکب جرم را توجیه می‌کند بعمل آید، لذا در طول تاریخ متولیان نظام کیفری در تلاش بوده اند که جرایم را کشف و مرتکبان آن را شناسایی نمایند و در این امر از روش‌هایی استفاده می‌کرده اند که متناسب دانش آن دوره بوده است (آشوری، ۱۳۸۰: ۲۳۶) از قرن ۱۹ به بعد در عرصه دادرسی‌های کیفری با توجه به پیشرفت‌های شگفت آور و علوم و فنون بشری به ویژه در کشف علمی جرایم تحولات و دگرگونی‌های عظیمی رخ داد و کاربرد وسائل و امکانات علمی و آزمایشگاهی برای کشف حقیقت و جمع آوری دلایل اثباتی به جای استفاده از روش‌های قدیمی متداول شده است (گلدوزیان ۱۳۸۶: ۸). وقتی قاضی در یک امر از طریق متعارف علمی به علم دست می‌یابد براحتی می‌تواند مبنای علم خود را اعلام نماید بطوریکه این امر برای دیگران هم قابل درک بوده و با یافته‌های علمی مطابق باشد (طاهری بجد، ۱۳۸۳: ۳۱۲). بطور کلی کشف علمی جرم عبارتست از بهره‌گیری متولیان کشف جرم از دستاوردهای سایر علوم در کشف جرایم. (انصاری، ۱۳۹۱: ۴۶)

جرایم مواد مخدر: جرایمی هستند که موضوع آنها نوعاً به مواد مخدر مربوط می‌شود و از دیدگاه کلی می‌توان این جرایم را به دو دسته تقسیم کرد الف) جرایم اصلی ب) جرایم وابسته، منظور از جرایم اصلی آن دسته از جرایمی هستند که بطور مستقیم با مواد مخدر ارتکاب می‌یابند مانند کشت، خرید و فروش مواد مخدر و منظور از جرایم وابسته آن دسته از جرایمی هستند که با جرایم اصلی مرتبط و در راستای ارتکاب جرایم اصلی تحقق می‌یابند مانند خرید و فروش آلات استعمال مواد، دایر کردن محل استعمال (لطیفی، ۱۳۸۷: ۶).

الگو: درباره‌ی الگو^۱ و مدل^۲ برخی بین این دو تفاوت‌هایی را قائل شده و گفته‌اند که واژه مدل کمی پیچیده‌تر از واژه‌ی الگو است. واژه الگو برای ساده‌تر و قابل فهم کردن پدیده‌ها، به

---

۱. Pattern

۲. Model

تنظیم عناصر آن پدیده و ایجاد نظمی در آنها، می‌پردازد و آنرا به شکل یک طرح منطقی و یک پیکره در می‌آورد و به نوعی یک ابزار توصیف‌کننده است در پژوهش‌های علمی مفهوم الگو بسیار برای کشف دانش صحیح تر خواهد بود زیرا محقق با فرایندهای مختلف به کسب دانش می‌رسد (اسماعیلی، ۱۳۹۱: ۳۹). در واقع، مدل، جزء کوچک یا بازسازی کوچک شده یک شیء یا پدیده‌ی بزرگ است، که از لحاظ کارکرد با آن شیء یا پدیده واقعی، یکسان است.

راهبرد: واژه استراتژی^۱ که معادل فارسی آن راهبرد است. از واژه یونانی استراتگوس^۲ به معنای ژنرال ارتش گرفته شده است. در واقع تاریخچه برنامه‌ریزی استراتژیک به امور نظامی بازمی‌گردد. علی‌رغم اینکه تعاریف استراتژی در مفاهیم مدیریتی متنوع است، عناصر کلیدی آن ثابت باقی مانده است: اول شناسایی توانایی‌ها و ضعف‌های خود و رقیب (دشمن) و دوم کسب مزیت رقابتی پایدار (وجه تمایز و برتری). بدیهی است پیدایش علوم و فنون مختلف در پی رفع یکی از نیازهای بشری بوده است به عنوان مثال علم اقتصاد به علت کمبود منابع پدید آمد و به چگونگی توزیع و تخصیص منابع محدود برای نیازهای نامحدود بشر می‌پردازد. علم استراتژیک نیز ابتدا در فضای رقابتی نظامی بروز پیدا کرد و با انقلاب صنعتی و رشد فضای رقابتی و سازمانهای بین‌المللی و چند ملیتی این علم به حوزه علوم مدیریتی و صنعتی نیز وارد شد. بنابراین طرح مباحث راهبردی در محیط انحصاری، بسته و عدم رقابت بی‌معنا و عبث می‌باشد.

در دیدگاه جدید، راهبرد یا استراتژی یک برنامه واحد، همه‌جانبه و تلفیقی است که نقاط قوت اصلی و نقاط ضعف اصلی سازمان را با فرصت‌ها و تهدیدات محیط مربوط می‌سازد و به نحوی طراحی شده است که با اجراء صحیح آن از دست‌یابی به اهداف اصلی سازمان اطمینان حاصل می‌گردد. استراتژی جهت حرکت و گستره فعالیت‌های یک سازمان در بلندمدت، با توجه به منابع موجود و محیط در حال تغییر سازمان، با توجه به انتظارات گروه‌های ذی‌نفع است (خادم‌الرضا، ۱۳۹۶: ۶۰).

۱. Strategy

۲. Strategos

ب) مبانی نظری

روش پیش دستانه در کشف علمی جرم: تجزیه و تحلیل سودمند در فرآیند جرم یابی سازوکار و شرایط و ابزارهای خاص خود را دارد، زیرا صرف تجزیه و تحلیل و دستگیری مجرم پایان کار نخواهد بود، چرا که بی اطلاعی واحد تجزیه و تحلیل جرم از رأی صادره توسط دادگاه و بعضاً اطاله دادرسی و تأخیر در اعمال کیفر، موجب گسترش این حس می شود که بزهدکار بدون کیفر مانده است. این وضعیت که معمولاً با انتظارات عمومی نیست موجب جری شدن مجرمین دیگر در ارتکاب جرایم خواهد شد و می توان یکی از دلایل افزایش جرایم را فقدان هماهنگی بین پلیس و دستگاه قضایی دانست. هدف اساسی از تحلیل جرم، کمک به کارآگاهان در مورد توجه قرار دادن جرایم و بی نظمی های روزانه است. نظریات روانشناسانه و جامعه شناسانه ای که علل ریشه ای فعالیت های مجرمانه را عواملی مثل اختلالات اجتماعی، اختلالات شخصی و تربیت های خانوادگی نامناسب توضیح می دهند، مناسب تحلیل جرم نیستند. پلیس تأثیر و کنترل کمی روی این علل دارد. یکی از مهمترین راهکارهای کشف پیشدستانه جرم، بکارگیری روش های پیش بینی جرایم است و یکی از کارآمدترین آنها، استفاده از نظریه تحلیل بقا است. یکی دیگر از پرکاربردترین روش های پیش بینی جرم، استفاده از نظریه تحلیل ارتباطات است. این نوع تحلیل به شناسایی و کشف ارتباط بین عناصر مختلف درگیر در جرم می پردازد و مهمترین هدف آن تشخیص اعضای تشکل ها و باندهای مجرمان است. این روش ها قادرند سرکرده های باندهای مجرمان را نیز با دقت مناسبی شناسایی نمایند. برخی از کاربردهای این تحلیل عبارتند از: شناسایی جرایم بر اساس مقادیر متغیرهای رفتاری مجرمان، شناسایی مجرمان بر اساس نشانی، شناسایی باندها بر اساس اموال و دارایی های مرتبط، شناسایی مجرمان بر اساس ارتباطات تلفنی (کیوان پور و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۱۱).

نقش تحلیل اطلاعات در کشف علمی جرم: با توجه به پیچیدگی های مسیر کشف جرم و لزوم تسریع کشف و تأثیر آن در کاهش میزان وقوع جرایم، در حیطه جرم یابی راهکارهای علمی متعدد و متنوعی جهت کشف جرم بکار رفته و مطرح شده که در این میان راهکار تجزیه و تحلیل جرایم، به دلیل برخورداری از پشتوانه علمی و فنی، توجه بسیاری از مأموران کشف

علمی جرایم را به خود معطوف داشته است (هندیانی، ۱۳۹۳: ۵). تحلیل جرایم، به عنوان یک ابزار تحقیقاتی، مورد توجه کشورهای توسعه یافته از قبیل: ایالات متحده، آلمان، کانادا، فرانسه، انگلستان قرار گرفته و این کشورها با صرف هزینه‌های کلان اقدام به سرمایه گذاری در این خصوص کرده اند. فرایند تحلیل جرایم به مطالعه نظام مند مشکلات ناشی از وقوع جرم و بی نظمی پرداخته و با استفاده از تجزیه و تحلیل داده‌ها و استفاده از مؤلفه‌های تحلیلی باعث کمک به دستگیری مجرمین، کاهش جرایم می‌شود. طی دو دهه اخیر استفاده از ابزارهای علمی جهت تحلیل بزهکاری در بین دست اندرکاران قضایی و مسئولین کشف جرم اهمیت فزاینده‌ای یافته است. از جمله با تهیه و ترسیم نقشه‌های بزهکاری، به خوبی امکان تحلیل جنبه‌های فضایی، مکانی و زمانی بزهکاری و تشخیص ارتباط متقابل بین فرد بزهکار، محیط محل وقوع بزهکاری، زمان و بزه دیده (شخص یا شیء) فراهم می‌شود. با تحلیل جرایم می‌توان گرایش مجرمین به انواع بزه را تشخیص داده و براساس این الگوها، شرایط، نیروها و تجهیزات پلیس را سازمان دهی کرد. از سویی، داده‌های تحلیل جرم به عنوان ابزاری کارآمد و مفید برای تصمیم گیری، انتخاب راهبردهای مناسب، مبارزه با ناهنجاری‌ها و برنامه ریزی‌های کلان و راهبردی می‌تواند مورد استفاده مسئولین و برنامه ریزان کشف علمی جرایم قرار گیرد (هندیانی، ۱۳۹۴: ۹۷).

اشراف اطلاعاتی و تحلیل اطلاعات: تجزیه و تحلیل جنایی اطلاعات عبارت است از شناسایی و تعیین ماهیت واقعی رابطه موجود بین داده‌های جرم و سایر داده‌های بالقوه و مرتبط با آن به منظور کارپلیسی و قضایی. مرحله تجزیه و تحلیل مرحله‌ای از علوم جنایی است که قابل قیاس با دیگر علوم است، دنیوی تجزیه و تحلیل اطلاعات جنایی وجود دارد که می‌توان آنها را مشخص کرد: تجزیه و تحلیل راهبردی، عملیاتی و تاکتیکی و مقدمه تحلیل اطلاعات اشراف اطلاعاتی است اشراف اطلاعاتی عبارتست از برتری اطلاعاتی بر حریف یا دشمن، زمانی که تشکیلات اطلاعاتی اهداف مشخص اطلاعاتی را تحت کنترل و سیطره اطلاعات قرار می‌دهد در این صورت اشراف اطلاعاتی بوجود آمده است. (چراغی، ۱۳۹۸: ۴۵۷) اشراف اطلاعاتی نقش موثری در نظم و امنیت جامعه دارد و برای مقابله با هر پدیده مجرمانه بعنوان یک مقدمه واجب تلقی می‌شود براساس دکترین ناجا و راهبردهای علمی کلان کشور و اصولی همچون پرده

پوششی، اشراف اطلاعاتی، ارتقای احساس امنیت، حفظ توان سازمان و تشکیلات ضروری است و یکی از نیازهای اساسی و بنیادین عوامل موفقیت سازمانهای اطلاعاتی است (ذوالفقاری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۱۳).

راهبردهای مبارزه با مواد مخدر در جهان: از آنجایی که هر کالایی از دست تولید کننده به دست مصرف کننده برسد، باید مراحلی را پشت سر بگذارد. در فرآیند تولید و مصرف، هر کالایی باید مراحل حمل و نقل، نگهداری و فروش را طی کند. مواد مخدر نیز به عنوان یک کالای ممنوعه و سودآور، ناگزیر به طی این مراحل است. اما ممنوعیت خرید، فروش، نگهداری و حمل و نقل مواد مخدر از یک سو و ضرورت حمل و نگهداری و فروش آن برای قاچاقچیان از سوی دیگر سبب گردیده است، که جاسازی و حمل و نقل مواد مخدر برای سوداگران مرگ حائز اهمیت بسیاری باشد (اردیلی، ۱۳۸۳: ۵۴).

۱) شیوه بازرسی انتظامی یا عملیات آشکار: بازرسی عبارت است از، کاوش و جستجو برای به دست آوردن مواد مخدر و یا هر نوع اشیای غیر مجاز. شاید بتوان گفت، شیوه بازرسی انتظامی، گسترده ترین، متداول ترین شیوه پلیس کشورهای جهان در کشف مواد مخدر است. دلیل آن هم، قابلیت و مورد استفاده قرار گرفتن هر گونه شیئی در جاسازی و حمل مواد مخدر و یا هر گونه کالای ممنوعه است. در هر صورت، اشیای ممنوعه و غیرمجاز و قاچاق، ناگزیر باید بسان کالاهای مجاز، حمل و جا به جا شده و در نهایت به فروش و به دست مصرف کننده برسد. حال ممکن است کالای قاچاق در یکی از موارد زیر باشد: وسیله نقلیه، نفر، محموله، مکان، که بازرسی هریک از آنها معمولاً با مجوز قضایی و یا بنا به مأموریت ذاتی پلیس هر کشوری، برابر دستورالعملها و بخشنامه‌های صادره انجام می‌شود (فرشید، یادگار نژاد، ۱۳۹۵: ۷۹).

۲) شیوه عملیات اطلاعاتی یا پنهان: در مقابل عملیات انتظامی یا آشکار، عملیات اطلاعاتی یا پنهان، در کشف مواد مخدر می‌باشد. در این شیوه مأموران اجرایی با رعایت کلیه مقررات و ضوابط، در قالب بخشنامه‌های اداری و تخصصی سازمانی و با اخذ مجوز قضایی از محاکم و معمولاً با لباس غیرنظامی در شناسایی و کشف عناصر فعال در امر قاچاق مواد مخدر مبادرت

می‌کنند. این نوع عملیات بخاطر پیچیدگی و سازمان‌یافتگی کارکرد گروه‌های قاچاق طراحی و اجرا می‌شود (فرشید، یادگار نژاد، ۱۳۹۵: ۷۹).

۳) شیوه رزمی تاکتیکی: این شیوه در همه کشورهای جهان عمومیت ندارد. ضرورت طراحی و اجرای این گونه عملیات‌ها عمدتاً به خاطر شرایط و ویژگی‌های خاص منطقه جغرافیایی است. شاید در جهان تعداد کمی از کشورها باشند، که ناگزیر به اجرای این شیوه در مبارزه با مواد مخدر شوند. قرارگاه‌ها و هنگ‌های مرزی ناجا برای مبارزه با این گروه‌ها که ممکن است، در قالب کاروان، شبکه و یا باند باشند، با استقرار بیش از ۴۰ هزار نفر نیرو در قالب گردانهای عملیاتی و با تجهیزات تسلیحاتی، ارتباطاتی و ترابری مناسب با آمادگی کامل مشغول برقراری امنیت و انجام خدمت می‌باشند. (فرشید، یادگار نژاد، ۱۳۹۵: ۸۰).

۴) شیوه حمل و تحویل تحت نظارت یا تحویل کنترل شده: این شیوه پیش از آنکه به استناد ماده ۱۱ کنوانسیون ۱۹۸۸ مبارزه با مواد مخدر سازمان ملل، جنبه بین‌المللی به خود بگیرد، در این روش مأموران ویژه مبارزه با مواد مخدر که در مبادی ورودی کشورها نظیر نقاط مرزی، بندرها، فرودگاه‌ها و یا دفاتر پست یا گمرک مستقر هستند، پس از آگاهی از وجود محموله‌های مواد مخدر، روانگردان یا پیش سازها (مواد شیمیایی اولیه) با اطلاع و تحت نظارت مقام صلاحیتدار قضایی، درحالی که امکان کشف و توقیف محموله و دستگیری حاملان آن را دارند، اجازه می‌دهند که محموله مذکور وارد کشور و یا از آن خارج شود. از این زمان مأموران با انتقال اطلاعات خود به مأموران کشورهای مسیر و مقصد و جلب همکاری آنان، محموله مواد مخدر را تا مناطق تحویل، رهگیری و به منظور شناسایی سایر افراد شبکه قاچاق، اعم از دلالتان و خریداران، حاملان محموله را تعقیب می‌کنند. (اردبیلی، ۱۳۸۳: ۸). در ادبیات پلیسی از شیوه «حمل و تحویل تحت نظارت» به «نفوذ در شبکه حمل و نقل مواد مخدر» یا «بارکشی» استفاده می‌شود (غنجدی، ۱۳۸۶: ۳۵۰). قانونگذار در ماده ۴۳ قانون مبارزه با مواد مخدر به پلیس کشور ما نیز اجازه چنین عملیاتی را داده است.

۵) شیوه عملیات روانی: به مفهوم عام، به شیوه‌ها، روش‌ها و فنون روانی، سیاسی، اطلاعاتی، اطلاق می‌شود، که نهادها، گروه‌ها و دولت‌ها با بهره‌گیری نظام مند و برنامه ریزی شده از آنها

می‌کوشند، تا در سطوح مختلف محلی، ملی یا بین‌المللی بر روحیه، انگیزه‌ها، نگرش‌ها و هیجانات گروه‌های آماج اعم از دشمن، بی‌طرف یا دوست تأثیر بگذارند و آنها را ترغیب به انجام یا عدم انجام تنش‌ها یا کنش‌های معینی نمایند. در مأموریت مبارزه با مواد مخدر به ویژه در بعد انتظامی، عملیات روانی به منظور تأثیرگذاری بر نظرات، احساسات و عملکرد نیروهای خودی و ایجاد ترس و دلهره برحریف صورت می‌گیرد. عملیات روانی در این حوزه موجب آگاهی و ایجاد انگیزه مثبت در نیروها و تنویر افکار عمومی می‌شود، تا در برابر عناصر حریف موضع مناسب اتخاذ کنند (فرشید، یادگار نژاد، ۱۳۹۵: ۸۱).

مرور مطالعات انجام شده درباره الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر نه تنها مواد مخدر، بلکه حتی در حوزه کشف علمی سایر جرایم نیز الگوی راهبردی مشاهده نشد. بنابراین آنچه که در مبانی نظری گذشت، روش‌های کشف علمی جرایم بوده که در زمینه‌های حقوقی نظیر نقش اقرار در کشف جرایم، در حوزه علوم طبیعی نظیر روش‌های آزمایشگاهی کشف علمی جرایم مواد مخدر، در حوزه امنیتی و اطلاعاتی نظیر تحلیل اطلاعات کشف جرم و شیوه‌های عملیاتی کشف جرم مشاهده شده است. از سوی دیگر از منظر راهبردی در خصوص مواد مخدر در مطالعات پیشین مشاهده می‌شود که این شیوه‌ها به صورت اسناد راهبردی مبارزه با جرایم مواد مخدر در جهان و ایران بوده، نه اینکه الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر را مدنظر قرار دهند و از منظر پژوهشی به ارائه الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر منجر نشده، بلکه یک‌سری سیاست‌های مبارزه‌ای بین‌المللی و در داخل کشور بویژه اسناد راهبردی مبارزه با مواد مخدر قرار گرفته است. بنظر می‌رسد شکاف اساسی بین روش‌های کشف علمی جرایم مواد مخدر و راهبردهای مبارزه‌ای مبارزه با جرایم مواد مخدر وجود دارد. طراحی الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر در این تحقیق می‌تواند، پیوندی بین روش‌های کشف علمی جرایم مواد مخدر با الگوی راهبردی برقرار کند.

۲. روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و بر مبنای نوع داده‌های گردآوری شده، آمیخته است. نوع تحقیق در بخش کمی، از نوع همبستگی است که با استفاده از تکنیک پرسشنامه به گردآوری

اطلاعات پرداخته شد و در بخش کیفی، از نوع تحلیل محتوا است که با تکنیک مصاحبه نیمه ساختار یافته، داده ها جمع آوری شد. جامعه مورد مطالعه پژوهش حاضر افراد سیاستگذار و تصمیم گیر در حوزه مبارزه با مواد مخدر و کارشناسان و متخصصان حوزه کشف علمی جرایم و افراد با تجربه در کشف جرایم مربوط به مواد مخدر و همچنین تعدادی از اساتید دانشگاه هستند که در این حوزه صاحب نظرند. روش نمونه گیری در بخش کمی به صورت تمام شمار و در بخش کیفی هدفمند بود. در بخش کمی داده ها با بهره گیری از پرسشنامه محقق ساخته جمع آوری شد و در بخش کیفی از پرسشنامه مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده ها در پژوهش حاضر در بخش کمی دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد. در سطح توصیفی از آماره های توصیفی نظیر، فراوانی، درصد معتبر، میانگین و نمودارها، استفاده شد و در سطح استنباطی برای بررسی آزمون فرضیه های پژوهش، از آزمون های آماری مناسب استفاده شد. برای تحلیل داده های بخش کیفی از تکنیک تحلیل مضمون استفاده شد.

۳. تجزیه و تحلیل یافته ها

الف. ویژگی های جمعیت شناختی مصاحبه شوندگان:

جدول ۱. اطلاعات زمینه ای مصاحبه شوندگان

درصد	فراوانی	سمت	
۲۰	۲	قاضی دادگستری	سمت
۴۰	۴	پلیس	
۴۰	۴	کارشناس ارشد ستاد	
۵۰	۵	نظامی	درجه
۵۰	۵	غیر نظامی	
۵۰	۵	لیسانس	تحصیلات
۳۰	۳	فوق لیسانس	
۲۰	۲	دکترا	
۱۰	۱	۳۰ تا ۴۰ سال	سن
۳۰	۳	۴۰ تا ۵۰ سال	
۶۰	۶	۵۰ سال به بالا	
۱۰	۱	کمتر از ۱۵ سال	سابقه خدمتی
۲۰	۲	۱۵ تا ۲۵ سال	
۷۰	۷	بیشتر از ۲۵ سال	

ب. یافته های حاصل از مصاحبه ها

از تحلیل محتوای مجموع مصاحبه های بعمل آمده مضامین مربوطه استخراج شد که مضمون های یک نمونه از مصاحبه ها در ادامه درج شده است.

نکات کلیدی مصاحبه شماره یک

۱- روش های سنتی کشف جرم مواد مخدر ارزشمند و تجربی هستند و نمی شود نسبت به آنها بی تفاوت بود

۲- قاچاقیان مواد مخدر از روش های سنتی هم استفاده می کنند

۳- مهمترین روش های معمول استفاده از تجربه، چهره زنی، کسب خبر و مصاحبه است

۴- باندهای مواد مخدر شبکه های سازمان یافته هستند و به طور کامل از روش های علمی و تخصصی در حوزه تولید حمل و فروش مواد مخدر استفاده می کنند

۵- درحوزه پلیس روش های سنتی و تجربی پیش از روش های علمی مورد استفاده قرار می گیرد

۶- تحریم ایران از مهمترین عوامل عدم دسترسی به فناوری جدید علمی در کشف علمی جرایم مواد مخدر می باشد

۷- ارائه الگو برای کشف جرایم کار مفیدی می تواند باشد ولی باید فاکتورهای متعددی در آن در نظر گرفته شود و به موقعیت های مختلف توجه ویژه شود

۸- ضرورت استفاده از کشف علمی جرم امر مسلمی است زیرا به مجرمان در استفاده از دانش روز تردید ندارند و اگر ما استفاده نکنیم هر روز فاصله پلیس و مجرمان بیشتر می شود

پ. ویژگی های جمعیت شناختی پرسش شوندگان

جدول ۲. اطلاعات پاسخگویان به پرسشنامه

درصد	فراوانی		
۳۰	۳۰	فرمانده/معاون/ر.پلیس تخصصی	رده خدمتی
۴۰	۴۰	مدیرکل/ کارشناس متخصص	

درصد	فراوانی		
۱۰	۱۰	استاددانشگاه	درجه
۲۰	۲۰	سایر(قضات دادگستری و پلیس های اجرایی مبارزه)	
۰	۰	سرتیپ / سرتیپ دوم	
۵۴	۵۴	افسر ارشد	تحصیلات
۸	۸	افسر جز	
۳۸	۳۸	غیرنظامی	
۱۵	۱۵	دکترا	سابقه خدمتی
۲۶	۲۶	فوق لیسانس	
۵۳	۵۳	لیسانس	
۶	۶	دیپلم و پایین تر	
۱۸	۱۸	کمتر از ۲۰ سال	سن
۴۶	۴۶	۲۱ تا ۲۵ سال	
۳۲	۳۲	۲۶- تا ۳۰ سال	
۴	۴	بیش از ۳۰ سال	
۱۴	۱۴	کمتر از ۴۰ سال	
۴۹	۴۹	۴۱ تا ۴۵ سال	
۳۲	۳۲	۴۶ تا ۵۰ سال	
۵	۵	۵۱ سال و بیشتر	

ت. یافته های پرسشنامه

- یافته های مربوط به تاثیر استفاده از روش های بازدارندگی مقابله ای در کشف علمی جرایم: از نظر پاسخگویان تاثیر استفاده از روش های بازدارندگی مقابله ای در کشف علمی جرایم مواد مخدر بکارگیری تجهیزات با میانگین ۴/۷۲ بیشترین میانگین و بکارگیری روش های روانشناسی با ۳/۹۱ کمترین تاثیر را داشته اند. در جدول ۳ یافته های این بخش درج شده است.

جدول ۳. تاثیر استفاده از روش های بازدارندگی مقابله ای در کشف علمی جرایم

ردیف	شرح گویه	میانگین	انحراف استاندارد
۱	بکارگیری روش حقوقی	۴.۰۸	۰.۹۲۸۵۶
۲	بکارگیری روش روانشناسی	۳.۹۱	۰.۹۲۳۰۶

ردیف	شرح گویه	میانگین	انحراف استاندارد
۳	بکارگیری تجهیزات	۴.۷۲	۰.۵۳۳۳۳
۴	بکارگیری روش انتظامی	۳.۹۷	۰.۸۲۲۱۱
۵	بکارگیری روش کارآگاهی	۴.۱۸	۰.۷۰۱۸۰

مقایسه میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که مهمترین شاخص از بین شاخص‌های بازدارندگی مقابله‌ای کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص استفاده از تجهیزات می‌باشد میانگین رتبه این شاخص ۳ می‌باشد میانگین رتبه همه شاخص‌ها در جدول شماره ۴ گزارش شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون فریدمن مولفه روش‌های بازدارندگی مقابله‌ای

میانگین رتبه‌ها	شاخص
۲	استفاده از روش‌های حقوقی
۲	استفاده از روش‌های روانشناسانه
۳	استفاده از تجهیزات
۲	استفاده از روش‌های انتظامی
۲	استفاده از روش‌های کارآگاهی

$$\text{Chi-Square}=۸۳ \text{ df}=۴ \text{ p}<۰/۰۰۱$$

- یافته‌های مربوط به تاثیر کنترل مواد شیمیایی و پیش‌سازها در کشف علمی جرایم مواد مخدر: از نظر پاسخ‌گویان کنترل مواد شیمیایی و پیش‌سازها در کشف علمی جرایم مواد مخدر تاثیر دارند و از این طریق ارزش و تاثیر آنها در کشف علمی جرائم مواد مخدر احراز شد. اطلاعات توصیفی درباره پرسش‌ها و مولفه‌ها بصورت جداگانه در جدول ۵ درج شد.

جدول ۵. تاثیر کنترل مواد شیمیایی و پیش‌سازها در کشف علمی جرایم مواد مخدر

ردیف	شرح گویه	میانگین	انحراف استاندارد
۶	توسعه ظرفیت کنترل بازار	۴.۳۴	۰.۶۶۹۹۹
۷	نظارت بر تولید داخلی	۴.۲۴	۰.۶۵۳۲۰
۸	توسعه نظام کنترلی شبکه توزیع	۴.۲۸	۰.۷۱۱۸۱
۹	نظارت بر مسیرها	۴.۳۴	۰.۶۸۴۹۰
۱۰	رصد مواد جدید	۴.۲۷	۰.۷۵۰۱۵

مقایسه میانگین رتبه ها نشان می دهد که مهمترین شاخص از بین شاخص های کنترل مواد شیمیایی و پیش سازها کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص توسعه ظرفیت ها و قابلیت های پیش دستانه در رصد دائمی بازار و نظارت دائم بر مسیرهای ورود یا محل های تولید پیش سازها می باشد میانگین رتبه این شاخص ها به ترتیب ۳/۱ و ۳/۰۸ می باشد میانگین رتبه همه شاخص ها در جدول شماره ۶ گزارش شده است.

جدول ۶. نتایج آزمون فریدمن مولفه کنترل مواد شیمیایی و پیش سازها

میانگین رتبه ها	شاخص
۳/۱	توسعه ظرفیت ها و قابلیت های پیش دستانه در رصد دائمی بازار
۲	نظارت بر تولید داخلی مواد پیش ساز
۲	توسعه نظام کنترلی شبکه های تأمین و عرضه مواد و داروهای تحت کنترل
۳/۰۸	نظارت دائم بر مسیرهای ورود یا محل های تولید پیش سازها
۲	رصد دائمی مواد و پیش سازهای جدید

$$\text{Chi-Square}=3 \text{ df}=4 \text{ p}<0/001$$

- یافته های مربوط به تاثیر توسعه و تقویت اشراف اطلاعاتی در کشف علمی جرایم مواد مخدر: یافته های بخش کیفی و کمی پژوهش درخصوص توسعه و تقویت اشراف اطلاعاتی در کشف علمی جرایم مواد مخدر هم راستا بوده و بر این یافته صحه گذاشتند. اطلاعات توصیفی در مورد هر کدام از پرسش ها و مولفه ها بصورت جداگانه در جدول ۷ درج شد.

جدول ۷. ویژگی های توصیفی متغیر تاثیر توسعه و تقویت اشراف اطلاعاتی در کشف علمی جرایم مواد مخدر

ردیف	شرح گویه	میانگین	انحراف استاندارد
۱۱	توسعه ظرفیت اشراف	۴.۵۴	۰.۵۵۸۱۴
۱۲	ناامن سازی تولید و ترانزیت	۴.۳۷	۰.۶۷۶۵۲
۱۳	ظرفیت های مردمی	۴.۳۳	۰.۶۶۷۵۰
۱۴	توسعه پایگاه اطلاعاتی	۴.۴۴	۰.۶۵۶۲۸
۱۵	شبکه مخبرین	۴.۴۱	۰.۷۲۶۰۷
۱۶	اشراف به فضای مجازی	۴.۵۰	۰.۷۸۴۹۶
۱۷	کنترل دلیوری	۴.۱۷	۰.۸۲۹۴۵

مقایسه میانگین رتبه ها نشان می دهد که مهمترین شاخص مولفه تقویت اشراف اطلاعاتی مؤثر کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص توسعه پایگاه های اطلاعاتی و توسعه شبکه منابع و مخبرین می باشد میانگین رتبه این شاخص ها به ترتیب ۴/۹۰ و ۴/۱۰ می باشد میانگین رتبه همه شاخص ها در جدول شماره ۸ گزارش شده است.

جدول ۸. نتایج آزمون فریدمن مولفه تقویت اشراف اطلاعاتی مؤثر

میانگین رتبه ها	شاخص
۴	توسعه ظرفیت ها و قابلیت های اشراف اطلاعاتی
۳	ناامن سازی ظرفیت های تولید و ترانزیت
۳	توسعه ظرفیت های مردمی
۴/۰۹	توسعه پایگاه های اطلاعاتی
۴/۰۱	توسعه شبکه منابع و مخبرین
۴	اشراف به فضای مجازی
۳	توسعه ظرفیت کنترل دلبوری

$$\text{Chi-Square}=۲۶ \text{ df}=۶ \text{ p}<۰/۰۰۱$$

- توصیف تاثیر رصد جرایم سازمان یافته در کشف علمی جرایم مواد مخدر: در این بخش مشخص شد که یافته های حاصل از مطالعات بعمل آمده و مصاحبه ها مبنی بر تاثیر رصد جرایم سازمان یافته در کشف علمی جرایم مواد مخدر هم نظر بوده است. اطلاعات توصیفی در مورد هر کدام از پرسش ها و مولفه ها بصورت جداگانه ذکر شده است.

جدول ۹. ویژگی های توصیفی متغیر رصد جرایم سازمان یافته در کشف علمی جرایم مواد مخدر

ردیف	شرح گوینه	میانگین	انحراف استاندارد
۱۸	رصد مالی قاچاقچیان	۴.۶۰	۰.۶۱۹۵۵
۱۹	تعامل با سرویس خارجی	۴.۰۱	۰.۹۳۷۳۸
۲۰	تمرکز بر باندهای بزرگ	۴.۶۱	۰.۵۶۶۶۷

مقایسه میانگین رتبه ها نشان می دهد که مهمترین شاخص از بین شاخص های رصد جرائم سازمان یافته کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص نظارت و رصد مالی مداوم برای جلوگیری از پولشویی توسط قاچاقچیان عمده در رصد دائمی بازار و تمرکز بر

باندهای بزرگ قاچاق مواد مخدر می باشد میانگین رتبه این شاخص ها ۲ می باشد میانگین رتبه همه شاخص ها در جدول شماره ۴-۳۰ گزارش شده است.

جدول ۱۰. نتایج آزمون فریدمن مولفه رصد جرائم سازمان یافته

میانگین رتبه ها	شاخص
۲	نظارت و رصد مالی مداوم برای جلوگیری از پولشویی توسط قاچاقچیان عمده
۱	ارتقاء تعاملات اطلاعاتی با سرویس های خارجی
۲	تمرکز بر باندهای بزرگ قاچاق مواد مخدر

$$\text{Chi-Square}=57 \text{ df}=2 \text{ p}<0/001$$

- توصیف تاثیر کنترل هدف مند مرز در کشف علمی جرایم مواد مخدر: در این بخش مشخص شد که پاسخ دهندگان با مصاحبه شوندگان مبنی بر تاثیر کنترل هدفمند مرز در کشف علمی جرایم مواد مخدر هم نظر بوده و بر این یافته ها صحه گذاشته اند تا از این طریق ارزش و تاثیر آنها در کشف علمی جرائم مواد مخدر احراز گردد. که اطلاعات توصیفی در مورد هر کدام از پرسش ها و مولفه ها در جدول شده است.

جدول ۱۱. ویژگی های توصیفی متغیر تاثیر کنترل هدف مند مرز در کشف علمی جرایم مواد مخدر

ردیف	شرح گویه	میانگین	انحراف استاندارد
۲۱	توسعه اطلاعات و عملیات	۴.۴۸	۰.۶۴۳۲۲
۲۲	تقویت سپکا	۴.۳۹	۰.۷۳۷۱۱
۲۳	کنترل مرزهای هوایی و آبی	۴.۴۷	۰.۷۱۷۱۱
۲۴	تجهیزات روزآمد	۴.۷۴	۰.۶۷۶۰۰

مقایسه میانگین رتبه ها نشان می دهد که مهمترین شاخص از بین شاخص های تاثیر کنترل هدفمند مرز کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص استفاده از تجهیزات روزآمد می باشد میانگین رتبه این شاخص ۳ می باشد میانگین رتبه همه شاخص ها در جدول ۱۲ گزارش شده است.

جدول ۱۲. نتایج آزمون فریدمن مولفه تاثیر کنترل هدفمند مرز

میانگین رتبه ها	شاخص
۲	توسعه و تقویت اقدامات اطلاعاتی، عملیاتی و فنی
۲	تقویت واحدهای سپکا
۲	توسعه ظرفیت ها و قابلیت های کنترل مرزهای آبی و هوایی
۳	استفاده از تجهیزات روزآمد

$$\text{Chi-Square}=۳۲ \text{ df}=۳ \text{ p}<۰/۰۰۱$$

- توصیف تاثیر قوانین و مقررات در کشف علمی جرایم مواد مخدر: در این بخش با توجه به یافته های پرسشنامه، این امر مورد توجه قرار گرفته که چه میزان از پاسخ دهندگان در پاسخ به سوالات پرسشنامه با یافته های حاصل از مطالعات بعمل آمده و مصاحبه ها مبنی بر تاثیر قوانین و مقررات در کشف علمی جرایم مواد مخدر هم نظر بوده و بر این یافته ها صحه گذاشته اند تا از این طریق ارزش و تاثیر آنها در کشف علمی جرائم مواد مخدر احراز گردد. که اطلاعات توصیفی در مورد هر کدام از پرسش ها و مولفه ها بصورت جداگانه ذکر شده است.

جدول ۱۳. ویژگی های توصیفی تاثیر قوانین و مقررات در کشف علمی جرایم مواد مخدر

ردیف	شرح گویه	میانگین	انحراف استاندارد
۲۵	سرعت دادرسی	۴.۵۴	۰.۶۱۰۰۲
۲۶	قوانین بازدارنده	۴.۵۴	۰.۶۵۷۸۲
۲۷	مجازات اعدام	۴.۲۰	۰.۹۱۰۱۰
۲۸	اختیارات پلیس	۴.۴۵	۰.۵۹۴۵۹
۲۹	اختیارات قضات	۴.۵۰	۰.۵۹۴۵۹

مقایسه میانگین رتبه ها نشان می دهد که مهمترین شاخص از بین شاخص های مؤلفه مرتبط با قوانین و مقررات کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص تاثیر اختیارات قانونی مقامات قضایی مبنی بر صدور قرار بازداشت متهمان جرایم مواد مخدر در برخورد با این نوع جرایم می باشد میانگین رتبه این شاخص ۳/۰۸ می باشد میانگین رتبه همه شاخص ها در جدول ۱۴ گزارش شده است.

جدول ۱۴ نتایج آزمون فریدمن مؤلفه مرتبط با قوانین و مقررات

میانگین رتبه‌ها	شاخص
۳	تأثیر سرعت در دادرسی جرایم مواد مخدر
۳	تأثیر قوانین بازدارنده در برخورد با جرایم مواد مخدر
۲	تأثیر مجازات اعدام در برخورد با جرایم مواد مخدر
۲	تأثیر اختیارات قانونی پلیس در برخورد با جرایم مواد مخدر
۳/۰۸	تأثیر اختیارات مقامات قضایی مبنی بر صدور قرار بازداشت متهمان جرایم مواد مخدر در این نوع جرایم

$$\text{Chi-Square}=17 \text{ df}=4 \text{ p}<0/001$$

- توصیف تأثیر تقویت زیرساخت‌های انسانی و سازمانی در کشف علمی جرایم مواد

مخدر: در این بخش با توجه به یافته‌های پرسشنامه، مشخص شد که چه میزان از پاسخ دهندگان در پاسخ به سوالات پرسشنامه با یافته‌های حاصل از مطالعات بعمل آمده و مصاحبه‌ها مبنی بر تأثیر تقویت زیرساخت‌های انسانی و سازمانی در کشف علمی جرایم مواد مخدر هم نظر بوده و بر این یافته‌ها صحه گذاشته‌اند تا از این طریق ارزش و تأثیر آنها در کشف علمی جرائم مواد مخدر احراز گردد. که اطلاعات توصیفی در مورد هر کدام از پرسش‌ها و مولفه‌ها بصورت جداگانه ذکر شده است

جدول ۱۵. ویژگی‌های توصیفی تأثیر تقویت زیرساخت‌های انسانی و سازمانی در کشف علمی جرایم مواد مخدر

ردیف	شرح گویه	میانگین	انحراف استاندارد
۳۰	ساختار واحدهای انتظامی	۴.۱۵	۰.۷۸۳۳۵
۳۱	استانهای اولویت دار	۴.۳۳	۰.۶۹۷۱۱
۳۲	ساختار در مرزبانی	۴.۱۱	۰.۸۱۵۲۰
۳۳	تجهیز خودرو	۴.۶۸	۰.۵۱۰۱۰
۳۴	تجهیز سلاح	۴.۷۰	۰.۵۲۲۲۳
۳۵	آموزش	۴.۷۸	۰.۴۳۹۹۳

مقایسه میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که مهمترین شاخص از بین شاخص‌های زیرساخت‌های انسانی و سازمانی کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص تأثیر تجهیز پلیس مواد مخدر به سلاح‌ها و تجهیزات متناسب با مأموریت مقابله و تأثیر آموزش کیفی و

تخصصی کارکنان پلیس مواد مخدر می باشد میانگین رتبه این شاخص ها به ترتیب ۴/۰۷ و ۴ می باشد میانگین رتبه همه شاخص ها در جدول شماره ۱۶ گزارش شده است.

جدول ۱۶. نتایج آزمون فریدمن مولفه زیرساخت های انسانی و سازمانی

میانگین رتبه ها	شاخص
۲	تاثیرپیش بینی ساختار پلیس مواد مخدر در کوچکترین واحدهای انتظامی
۳	تاثیر تقویت ساختار پلیس مواد مخدر در استانها و شهرستان های اولویت دار
۲	تاثیرپیش بینی ساختار پلیس مواد مخدر در واحدهای پلیس مرزبانی
۳	تاثیر تجهیز واحدهای پلیس مواد مخدر به امکانات خودرویی متناسب با ماموریت
۴/۰۷	تاثیر تجهیز پلیس مواد مخدر به سلاح ها و تجهیزات متناسب با ماموریت مقابله
۴	تاثیر آموزش کیفی و تخصصی کارکنان پلیس مواد مخدر

$$\text{Chi-Square}=127 \text{ df}=5 \text{ p}<0/001$$

- توصیف تاثیر تعاملات نهادی و عملکرد نهادهای ذیربط در کشف علمی جرایم مواد

مخدر: در این بخش با توجه به یافته های پرسشنامه، مشخص شد که چه میزان از پاسخ دهندگان در پاسخ به سوالات پرسشنامه با یافته های حاصل از مطالعات بعمل آمده و مصاحبه ها مبنی بر تاثیر تعاملات نهادی و عملکرد نهادهای ذیربط در کشف علمی جرایم مواد مخدر هم نظر بوده و بر این یافته ها صحه گذاشته اند تا از این طریق ارزش و تاثیر آنها در کشف علمی جرائم مواد مخدر احراز گردد. که اطلاعات توصیفی در مورد هر کدام از پرسش ها و مولفه ها بصورت جداگانه ذکر شده است

جدول ۱۷. ویژگی های توصیفی تاثیر تعاملات نهادی و عملکرد نهادهای ذیربط در کشف علمی جرایم مواد مخدر

ردیف	شرح گویه	میانگین	انحراف استاندارد
۳۶	عملکرد گمرک	۴.۲۳	۰.۷۳۶۵۶
۳۷	عملکرد واجا	۴.۳۳	۰.۶۵۲۱۹
۳۸	عملکرد دادستانی کل	۴.۲۲	۰.۷۴۶۴۴
۳۹	عملکرد دادگاه انقلاب	۴.۲۱	۰.۷۵۶۰۵
۴۰	عملکرد ناجا	۴.۷۰	۰.۴۸۲۰۰
۴۱	عملکرد بسیج	۳.۷۳	۰.۹۳۰۴۶
۴۲	عملکرد سازمان زندانها	۳.۴۱	۱.۱۲۰۰۲

مقایسه میانگین رتبه ها نشان می دهد که مهمترین شاخص از بین شاخص های تعامل نهادی و عملکرد نهادهای ذیربط کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص تاثیر تاثیر عملکرد نیروی انتظامی در کشف علمی جرایم مواد مخدر می باشد میانگین رتبه این شاخص ۵ می باشد میانگین رتبه همه شاخص ها در جدول ۱۸ گزارش شده است.

جدول ۱۸. نتایج آزمون فریدمن مولفه تعامل نهادی و عملکرد نهادهای ذیربط

میانگین رتبه ها	شاخص
۴	تاثیر عملکرد گمرک در کشف علمی جرایم مواد مخدر
۴	تاثیر عملکرد وزارت اطلاعات در کشف علمی جرایم مواد مخدر
۴	تاثیر عملکرد دادستانی کل کشور در کشف علمی جرایم مواد مخدر
۴	تاثیر عملکرد دادگاه های انقلاب در کشف علمی جرایم مواد مخدر
۵	تاثیر عملکرد نیروی انتظامی در کشف علمی جرایم مواد مخدر
۳/۰۸	تاثیر عملکرد نیروی مقاومت بسیج در کشف علمی جرایم مواد مخدر
۲	تاثیر عملکرد سازمان زندانها در کشف علمی جرایم مواد مخدر

$$\text{Chi-Square}=197 \text{ df}=6 \text{ p}<0/001$$

- توصیف تاثیر تعاملات منطقه ای و بین المللی در کشف علمی جرایم مواد مخدر: در این بخش با توجه به یافته های پرسشنامه، این امر مورد توجه قرار گرفته که چه میزان از پاسخ دهندگان در پاسخ به سوالات پرسشنامه با یافته های حاصل از مطالعات بعمل آمده و مصاحبه ها مبنی بر تاثیر تعاملات منطقه ای و بین المللی در کشف علمی جرایم مواد مخدر هم نظر بوده و بر این یافته ها صحه گذاشته اند تا از این طریق ارزش و تاثیر آنها در کشف علمی جرائم مواد مخدر احراز گردد. که اطلاعات توصیفی در مورد هر کدام از پرسش ها و مولفه ها بصورت جداگانه ذکر شده است

جدول ۱۹. ویژگی های توصیفی تاثیر تعاملات منطقه ای و بین المللی در کشف علمی جرایم مواد مخدر

ردیف	شرح گویه	میانگین	انحراف استاندارد
۴۳	همکاری با سازمانهای بین المللی	۴.۱۰	۰.۷۳۱۶۸
۴۴	همکاری با سازمانهای منطقه ای	۴.۱۹	۰.۶۹۱۸۷
۴۵	همکاری با سرویس های اطلاعاتی و نظامی	۴.۱۷	۰.۷۱۱۴۵

نتایج به دست آمده از آزمون فریدمن که در جدول ۲۰ آمده است، نشان می دهد از نظر پاسخ دهندگان بین شاخص های این مولفه در کشف علمی جرایم مواد مخدر تفاوت معناداری از نظر اهمیت و رتبه وجود ندارد.

جدول ۲۰. نتایج آزمون فریدمن مولفه تعاملات منطقه ای و بین المللی

میانگین رتبه ها	شاخص
۱	تاثیر عضویت کشورمان با سازمانهای بین المللی مبارزه با مواد مخدر در کشف علمی جرایم مواد مخدر
۲/۰۶	تاثیر عضویت کشورمان با سازمان های منطقه ای مبارزه با مواد مخدر در کشف علمی جرایم مواد مخدر
۲/۰۲	تاثیر ارتباط سرویسهای اطلاعاتی کشور با سرویسهای اطلاعاتی سایر کشورها در کشف علمی جرایم مواد مخدر.

Chi-Square=۰ df=۲ p<۰/۰۷۲

۴. نتیجه گیری

یافته های پژوهش در پاسخ به پرسش اصلی پژوهش مبنی بر اینکه الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران کدام است؟ دستیابی به الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر بود و برای این منظور ابعاد و مولفه ها و شاخص های اصلی و اساسی برای تهیه الگوی راهبردی کشف جرایم مواد مخدر بعنوان سوالات فرعی مشخص شد. در الگوی کشف علمی جرایم ابعاد نه گانه در محیط داخلی و خارجی موثر خواهد بود که عبارتند زیرساخت ها، تعاملات بین کنشگران داخلی و خارجی، قوانین و مقررات در محیط خارجی و اشراف اطلاعاتی، جرایم سازمان یافته، مرز، اقدامات مقابله ای و رصد مواد شیمیایی پیش ساز در محیط داخلی ایفای نقش می کنند. نتایج حاصله از بعد بازدارندگی موثر در کشف علمی جرایم مواد مخدر نشان داد که در خصوص مولفه تاثیر استفاده از روش های بازدارندگی مقابله ای در کشف علمی جرایم مواد مخدر شاخص بکارگیری تجهیزات بیشترین میانگین و بکارگیری روش های روانشناسی کمترین تاثیر را داشته اند که مهمترین شاخص از بین شاخص های بازدارندگی مقابله ای کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص استفاده از تجهیزات است.

نتایج حاصله از بعد کنترل مواد پیش ساز موثر در کشف علمی جرایم مواد مخدر نشان داد که در خصوص مولفه تاثیر کنترل مواد شیمیایی و پیش سازها در کشف علمی جرایم مواد مخدر

شاخص نظارت بر مسیرها و توسعه ظرفیت کنترل بازار هردو بیشترین میانگین و نظارت بر تولید داخلی کمترین تاثیر را داشته اند که مهمترین شاخص از بین شاخص های کنترل مواد شیمیایی و پیش سازها کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص توسعه ظرفیت ها و قابلیت های پیش دستانه در رصد دائمی بازار و نظارت دائم بر مسیرهای ورود یا محل های تولید پیش سازها است.

نتایج حاصله از بعد اشراف اطلاعاتی موثر در کشف علمی جرایم مواد مخدر نشان داد در خصوص تاثیر مولفه توسعه و تقویت اشراف اطلاعاتی در کشف علمی جرایم مواد مخدر شاخص توسعه ظرفیت اشراف اطلاعاتی، بیشترین میانگین و کنترل دلیوری، کمترین تاثیر را داشته اند که مهمترین شاخص از بین شاخص های تقویت اشراف اطلاعاتی مؤثر کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص توسعه پایگاه های اطلاعاتی و توسعه شبکه منابع و مخبرین است.

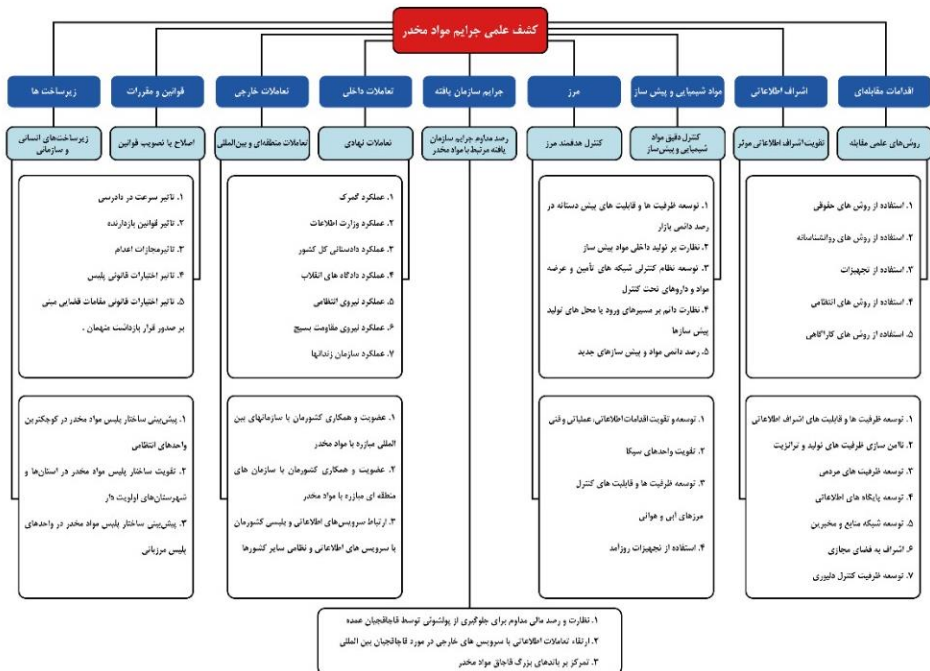
نتایج حاصله از بعد کنترل جرایم سازمان یافته موثر در کشف علمی جرایم مواد مخدر نشان داد در خصوص مولفه تاثیر رصد جرایم سازمان یافته در کشف علمی جرایم مواد مخدر شاخص تمرکز بر باندهای بزرگ بیشترین میانگین و تعامل با سرویس خارجی کمترین تاثیر را داشته اند که مهمترین شاخص از بین شاخص های رصد جرائم سازمان یافته کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص نظارت و رصد مالی مداوم برای جلوگیری از پولشویی توسط قاچاقچیان عمده در رصد دائمی بازار و تمرکز بر باندهای بزرگ قاچاق مواد مخدر است. نتایج حاصل از بعد کنترل مرز موثر در کشف علمی جرایم مواد مخدر نشان داد که تاثیر مولفه کنترل هدفمند مرز در کشف علمی جرایم مواد مخدر شاخص بکارگیری شاخص تجهیزات روزآمد بیشترین میانگین و تقویت سپکا کمترین تاثیر را داشته اند که مهمترین شاخص از بین شاخص های تاثیر کنترل هدفمند مرز کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص استفاده از تجهیزات روزآمد است. نتایج حاصله از بعد قوانین در کشف علمی جرایم مواد مخدر نشان داد که تاثیر مولفه قوانین و مقررات در کشف علمی جرایم مواد مخدر شاخص بکارگیری سرعت دادرسی و قوانین بازدارنده هر دو بیشترین میانگین و

مجازات اعدام کمترین تاثیر را داشته اند که مهمترین شاخص از بین شاخص های مؤلفه مرتبط با قوانین و مقررات کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص تاثیر اختیارات قانونی مقامات قضایی مبنی بر صدور قرار بازداشت متهمان جرایم مواد مخدر در برخورد با این نوع جرایم است.

نتایج حاصله از بعد زیرساخت های موثر در کشف علمی جرایم مواد مخدر نشان داد در خصوص تاثیر مؤلفه تقویت زیرساخت های انسانی و سازمانی در کشف علمی جرایم مواد مخدر شاخص آموزش بیشترین میانگین و ایجاد ساختار در مرزبانی کمترین تاثیر را داشته اند که مهمترین شاخص از بین شاخص های زیرساخت های انسانی و سازمانی کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص تاثیر تجهیز پلیس مواد مخدر به سلاح ها و تجهیزات متناسب با ماموریت مقابله و تاثیر آموزش کیفی و تخصصی کارکنان پلیس مواد مخدر است.

نتایج حاصله از بعد تاثیر تعامل نهادی در کشف علمی جرایم مواد مخدر نشان داد در خصوص تاثیر مؤلفه تعاملات نهادی و عملکرد نهادهای زیربند در کشف علمی جرایم مواد مخدر شاخص عملکرد ناجا بیشترین میانگین و عملکرد سازمان زندانها کمترین تاثیر را داشته اند که مهمترین شاخص از بین شاخص های تعامل نهادی و عملکرد نهادهای ذیربند کشف علمی جرایم مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان شاخص تاثیر عملکرد نیروی انتظامی در کشف علمی جرایم مواد مخدر است.

نتایج حاصله در خصوص بعد تاثیر تعاملات خارجی در کشف علمی جرایم مواد مخدر در خصوص مؤلفه تعاملات منطقه ای و بین المللی شاخص همکاری با سازمان های منطقه ای بیشترین میانگین و همکاری با سازمان های بین المللی کمترین تاثیر را داشته اند و اهمیت و رتبه این شاخص ها از نظر پاسخ دهندگان با یکدیگر متفاوت نیست. بنابراین با توجه به نتایج حاصله الگوی راهبردی کشف علمی جرائم پیشنهاد میگردد:

الگوی راهبردی کشف علمی جرایم مواد مخدر

پیشنهادها

الف. پیشنهادهای کوتاه مدت: این پیشنهادها شامل اقداماتی است که در وضعیت فعلی بدون صرف زمان و هزینه زیاد قابل اجرا بوده و می‌توان با انجام آن در حداقل زمان به نتایج مثبت رسید این اقدامات به ترتیب اولویت عبارتند از:

- در باب ضرورت هماهنگی کنشگران مبارزه با جرایم مواد مخدر لازم است تعامل دستگاه‌های دخیل تقویت و هماهنگی موثر بین آنها برقرار و با برنامه‌های ترکیبی و نشست‌های مستمر بر میزان این همکاری افزوده شود.
- در بعد تعاملات خارجی ضرورت همکاری با نهاد‌های مبارزه با مواد مخدر در منطقه و سازمان‌های بین‌المللی تقویت شود. برای مثال فعالتر کردن گروه همکاری جی پی سی .
- استفاده بهینه از امکانات موجود اعم از سلاح، خودرو، تجهیزات فنی و توزیع آن

- در محل های اولویت دار.
- برگزاری کارگاه های آموزشی ضمن خدمت برای آشنایی با روشهای علمی کشف جرائم مواد مخدر و قوانین مرتبط و آگاهسازی کارکنان برای استفاده از ابزارهای فنی کشف علمی جرائم مواد مخدر.
  - تقویت اشراف اطلاعاتی در مبارزه با جرایم مواد مخدر بویژه با تمرکز بر باندهای بزرگی که مرتکب جرایم سازمان یافته در حوزه مواد مخدر می شوند.
- ب. پیشنهادهای بلندمدت:** ضمن تاکید بر اجرای پیشنهاد های کوتاه مدت مورد اشاره با توجه به اینکه شیوه کشف علمی جرایم و مبارزه با آن بر اثر تحولات پدید آمده در عرصه دانش و فناوری در ابعاد و سطوح مختلف در حال تحول است لزوم ارتقاء استاندارد ها و روش ها و تجهیزات و امکانات کشف جرم و مبارزه با آن و تطبیق آنها با استانداردهای جهانی احساس می شود و بر این اساس راهبردهای آینده نگرانه برای کشف علمی جرایم مواد مخدر به شرح زیر پیشنهاد می شود:
- تلاش برای جذب بودجه سالانه برای مبارزه با جرایم مواد مخدر در قانون بودجه سالانه.
  - پیشنهاد اصلاح و تصویب قوانین کارآمد در حوزه مبارزه با مواد مخدر.
  - اعزام کارکنان به دوره های آموزشی برای آشنایی با روشهای علمی کشف جرایم مواد مخدر در خارج از کشور.
  - جذب نیروی انسانی متخصص در رشته های علمی (مانند شیمی و فیزیک).
  - جلب مشارکت های سازمانهای بین المللی جهت تجهیز پلیس مبارزه با مواد مخدر.
  - تلاش برای خرید و وارد کردن تجهیزات جدید برای کشف مواد مخدر.
  - ارتباط بیشتر با سازمانهای بین المللی از طریق شرکت در همایش ها و کنفرانس های بین المللی که از سوی UNODC برگزار می شود.
  - استفاده از تجهیزات کنترلی پیشرفته در مرزها برای کنترل ورود مواد مخدر.
  - تقویت ساختار و سازمان پلیس مبارزه با مواد مخدر.
  - همکاری بیشتر در جهت مأموریت های قانونی کنترل دلیوری.

- ایجاد پایگاههای اطلاعاتی جهت هماهنگی اطلاعاتی نیروهای عمل کننده.
- توسعه و ایجاد واحدهای سپکا بصورت منطقه ای.

فهرست منابع و مآخذ

الف - منابع فارسی

- آشوری، محمد (۱۳۸۰)، آئین دادرسی کیفری، جلد دوم، تهران، انتشارات سمت.
- اردبیلی، محمد علی (۱۳۸۳)، حمل و تحویل تحت نظارت، ستاد مبارزه با مواد مخدر، تهران، نشر میزان.
- اردبیلی، محمد علی (۱۳۹۲)، حقوق جزای عمومی، تهران، نشر میزان.
- اسماعیلی، مهدی (۱۳۹۱)، مفاهیم و تکنیک های داده کاوی، کاشان، انتشارات دانشگاه آزاد واحد کاشان.
- اسماعیلی صرامی، مهدی. (۱۳۹۷)، طراحی نظام جرم یابی پلیس با رویکرد اطلاعات محور، رساله دکتری، تهران، دانشگاه علوم انتظامی امین، دانشکده فرماندهی و ستاد.
- اصلانی، حسین (۱۳۹۲)، جاسازی های حرفه ای قاچاق مواد مخدر، تهران، انتشارات پلیس مبارزه با مواد مخدر.
- افضل، رسول (۱۳۹۷)، بررسی اقدامات مرزی در جلوگیری از قاچاق مواد مخدر و روان گردان، طرح تحقیقاتی، تهران، ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری.
- انصاری، ولی اله (۱۳۹۱)، کشف علمی جرایم، تهران، انتشارات سمت.
- چراغی، احمد (۱۳۹۸)، الگوی راهبردی مطلوب اشراف اطلاعاتی در ساحفاها، فصلنامه علمی امنیت ملی، سال نهم، شماره ۳۴.
- ذوالفقاری، حسین، یآوری، امیرحسین، صنیعی، محمدحسن، پورمنافی، ابولفضل (۱۳۹۶)، نقش اشراف اطلاعاتی در برقراری نظم و امنیت، فصلنامه پژوهش های انتظامی، سال دوازدهم، شماره ۳.
- رئیسی، محمد؛ پیشگاه هادیان، حمید؛ ایزدی، جهانبخش؛ جاودانی مقدم، مهدی. (۱۳۹۸)، آسیب شناسی بحران های اجتماعی و الزامات سیاست گذاری امنیتی در پیشگیری از آن، فصلنامه علمی امنیت ملی، سال نهم شماره ۳۲.
- شاه محمدی، محمد؛ مرتضویان، سید علی. (۱۳۹۴). مشارکت اجتماعی آگاهانه و امنیت اجتماعی. فصلنامه علمی امنیت ملی، سال پنجم، شماره ۱۶.
- عمرانانی فر، عدنان؛ شیرانیان، مهدی؛ سالارزایی، امیرحمزه؛ افروشته، جمیله (۱۳۹۹)، امکان سنجی تطبیق عنوان محاربه بر قاچاق مسلحانه مواد مخدر با نگاهی به ماده ۱۱ قانون مبارزه با مواد مخدر، فصلنامه مبارزه با مواد مخدر، دوره دوازدهم، شماره ۴۶.
- غنچی، علی (۱۳۸۶)، کلیات مواد مخدر، تهران، معاونت آموزش ناجا.
- فرشید، ناصر، یادگار نژاد، امین (۱۳۹۵)، بررسی مؤثرترین شیوه های مبارزه با قاچاق مواد مخدر در فرماندهی انتظامی استان کرمان، فصلنامه دانش انتظامی کرمان، سال هفتم، شماره ۱۶.
- کیوان پور، محمدرضا؛ جاویده، مصطفی؛ ابراهیمی، محمدرضا (۱۳۸۸)، تحلیل رایانه ای جرم با بهره گیری از هوش مصنوعی و داده کاوی کشف پیش دستانه جرم، فصلنامه کارآگاه، سال دوم، شماره ۷.

- گلدوزیان، ایرج (۱۳۸۶)، ادله اثبات دعوی، تهران، انتشارات میزان.
- لطیفی، سید حکیم (۱۳۸۷)، بررسی توصیفی جرایم مواد مخدر، تهران، انتشارات معاونت آموزش قوه قضائیه.
- موسوی نسب، سید محمد صادق (۱۳۹۰)، فرضیه کجا لازم است؟، دوفصلنامه عیار پژوهش در علوم انسانی، سال سوم، شماره ۲.
- نجفی ایرنآبادی، علی حسین (۱۳۸۳)، مجموعه مقالات جنایی، تهران، انتشارات سمت.
- نوجوان، کمال (۱۳۹۸)، ایرادهای قانون مبارزه با مواد مخدروتاثیر سوء آن بر پیشگیری انتظامی از جرایم مواد مخدر، فصلنامه مطالعات مبارزه با مواد مخدر، دوره یازدهم، شماره ۴۱.
- هندیانی، عبدالله؛ نظری منظم، مهدی (۱۳۹۴)، نقش تحلیل جرم در جرم یابی، فصلنامه کارگاه، سال هشتم، شماره ۳.
- هندیانی، عبدالله (۱۳۹۳)، تقریرات درس جرم یابی، تهران، دانشگاه علوم انتظامی امین، دوره دکتری جرم یابی.
- ستاد مبارزه با مواد مخدر ریاست جمهوری (۱۳۹۸)، خلاصه گزارش جهانی سازمان ملل، تهران، اداره کل پلیس بین الملل.

ب- منابع لاتین

- Lyman-m.d. (۲۰۱۴), criminal investigation, The Art and Science, New Jersey, Pearson Education-Inc.
- Paul Hersey-K.H. (۲۰۱۲), Management of Organizational Behavior, New Jersey, Prentice Hall.
- World Drug Report ۲۰۱۷ (۲۰۱۷), United Nations Office on Drugs and Crime, New York.
- Wells S. L. & Thompson- J.M. (۲۰۰۹), Alcohol-related victimization among young adult Canadian drinkers, The explanatory roles of hazardous drinking and illicit drugs, Canadian Journal of Public Health. ۵۶-۶۰.

